

СТАНОВИЩЕ

От проф. д. н. Георги Петков Близнашки

професор по конституционно право

в Юридическия факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“,

определен със Заповед № РД- 38-546/18.11.2021 г.

на Ректора на СУ „Св. Климент Охридски“ за член на научно жури за публична защита на
дисертационен труд на

Александра Василева Николова

на тема:

„ПОЛИТИЧЕСКОТО ПРЕДСТАВИТЕЛСТВО – КЛАСИЧЕСКА КОНЦЕПЦИЯ И СЪВРЕМЕННИ ПРОБЛЕМИ“

за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ по професионално направление
3.6 Право (Конституционно право на Република България)

Уважаеми членове на научното жури,

I. Кратко представяне на докторанта и на дисертационния труд

Александра Василева Николова завършва 9 Френска езикова гимназия „Алфонс дьо Ламартин“ със специално отличие за постижения в областта на литературата и историята. Още от студентските години тя проявява изявен афинитет към конституционното право като става първият председател на Кръжока по конституционно право към СУ „Св. Климент Охридски“ след неговото възобновяване през 2009 г. По мои впечатления проявява задълбочени научни интереси в областта на конституционното право и това намира естествено развитие в зачисляването ѝ като редовен докторант по конституционно

право през 2014 г. През целия период на докторантурата си взема активно участие в международни конференции, на които представя доклади. През 2017 г. се включва като част от екипа, организира научна конференция за докторанти в памет на доц. д-р Кръстю Цончев и като съставител на сборник с доклади. През учебната 2017 – 2018 г. води семинарни занятия по конституционно право. Паралелно Александра Николова остава активен участник и деец за общността от студенти и професионалисти, ангажирани в международните състезания по право.

Дисертационният труд „Политическото представителство – класическа концепция и съвременни проблеми“ е с обем от 243 страници, като към него има приложена библиография и декларация за оригиналност. Цитирани са общо 173 източника, както и решения на Конституционния съд на Република България. Дисертацията има увод, три глави и заключение. По темата докторантът има 4 на брой публикации. Представен е автореферат, който дава обективна информация за дисертационния труд и отразява неговите приноси. Трудът се отличава с интердисциплинарен подход при разглеждането на поставената проблематика, който умело е използван за написването на една класическа дисертация по конституционно право. Запазен е балансът между консерватизъм и нов подход при подбирането на подходящия методологичен инструментариум и по този начин изследването е постигнало поставените си приносни цели.

II. Оценка на научните и научно-приложни приноси и резултати на дисертационния труд

Представеният дисертационен труд е посветен на политическото представителство и на еволюцията, съдържанието и действието на понятието в исторически, политически и конституционноправен аспект. Заглавието съответства на съдържанието, което е организирано в три глави: глава първа – „Същност на политическото представителство“, глава втора – „Класическа концепция за политическото представителство“, глава трета – „Съвременни проблеми на политическото представителство“. Самостоятелното разглеждане на понятието за представителство, извън ролята му в политическия процес на излъчване на представители или отъждествяването му с представителна институция, не е

обект на отделно изследване в българската конституционноправни наука. Това свидетелства за новостта и актуалността на представения дисертационен труд.

Уводът извежда напред културологичното изследване на понятието, с цел да се обогати разбирането му от гледна точка на значимите за правната и политическата теория аспекти и да допринесе за по-пълното му разбиране.

Глава първа изяснява същността на понятието за политическо представителство и мястото му в системата на конституционното право. Докторантът умело откроява основните моменти на реструктуриране на понятието за политическо представителство в исторически и теоретичен план като разглежда развитието му от античността до модерността.

Докторантът прави преглед на предложенията за дефиниция на понятието, дадени от различни автори и прави разграничение между понятието в частното право и това в публичното право, като застъпва и обосновава тезата, че политическото представителство е специфично и самостоятелно за конституционното право понятие. След анализ на съществуващите доктринерни схващания извежда самостоятелно определение за политическото представителство.

Дисертационният труд съдържа подробен преглед на различните възможни класификации на политическото представителство, групирани според действието, отличителни характеристики на самото понятие или други специфични негови белези. По този начин е демонстрирано задълбочено познание на авторите, които работят по проблемите на политическото представителство. Не на последно място докторантът извежда специфичните функции на политическото представителство в конституционното право като демонстрира задоволително ниво на теоретична подготвеност.

Глава втора се занимава изцяло с формирането и оформянето на класическата концепция за политическото представителство като докторантът успешно идентифицира и разглежда най-значителните приноси в тази проблематика. Разгледани са трудовете на Томас Хобс, Джон Лок, Жан-Жак Русо, Емануел-Жозеф Сийес, Едмънд Бърк и Публий (Александър Хамилтън, Джон Джей и Джеймс Мадисън). Докторантът обвързва политическото представителство с еволюцията на конституционализма и въвежда

понятията за антично, средновековно и модерно представителство. Такава периодизация на политическото представителство е безспорно приносна за българската наука, тъй като позволява разглеждането на развитието му в съпоставка с други правни институти на конституционното право.

Наред с това, докторантът правилно идентифицира съществените промени в концепцията за политическо представителство, настъпили след въвеждането на всеобщото избирателно право и налагането на политическите партии като доминиращи субекти на политическия живот. Ясно е проследена ролята на политическото представителство в конструирането на държавата, разбираана като политическа конструкция и ролята му на гарант за просветено и отговорно управление през епохата на либералния конституционализъм. Разгледана е функционалната връзка между възприемането на избирателното право като метод на селекция на управляващите през епохата на демократичния конституционализъм и появата на идеологически обособени групи от индивиди. Успешно и подробно са разгледани доктрините на свободния и императивния мандат, като са отчетени и оценени съвременните тенденции в тази проблематика.

Така дисертацията пространно изследва класическата концепция за политическото представителство и релевантните научни и практически концепции, които повлияват за нейното сформирание и в последствие изоставяне.

Глава трета разглежда съвременните проблеми на политическото представителство като дисертацията се спира на първо място на един съществен проблем, а именно как в съвременните условия би могло да бъде постигнато представителството на държавата като единство без да се заличава многообразието от интереси, индивиди и групи индивиди. Този въпрос е особено важен, тъй като разбирането за това какво ще бъде представлявано – единството или множеството, е в крайна сметка основополагащ за всяко управление и определя фундаменталните нагласи на политическите общности.

Вторият проблем, който дисертационният труд откроява е проблемът за съотношението на представителите, избрани съгласно формални критерии на изборния процес и такива, които се явяват застъпници за дадена кауза или политика, но не са преминали през традиционна селекция. Тук докторантът правилно се ориентира в най-новите тенденции в темата за политическото представителство, свързани с

представителните претенции и застъпничеството като все по-разпространени фактори за мотивация на едно или друго политическо поведение, които запълват празнотите, отворени от загубата на доверие в традиционните политически партии.

Третият проблем, който е засегнат в дисертационният труд са принципите и логиката, залегнали зад финансирането на политическите партии. Разгледани са двата основни подхода при разрешаването на този проблем и подробно е обсъдена практиката на българския Конституционен съд.

Последният четвърти проблем, който докторантът е избрал да разисква в дисертационния си труд е логическо продължение на предходните три и се отнася до една от последиците на загуба на доверие в традиционните политически институти, каквито се явяват партиите, а именно появата на така наречените „дигитални партии“. Преосмислянето на членството в политически партии и комплексът от права и задължения, които произтичат от тази връзка между гражданина и избраната от него политическа формация дава ясен поглед към едно от възможните бъдещи развития на политическата действителност.

Заключението поставя под въпрос дали демокрацията е възможна без избори. Това е въпрос, който стои встрани от традиционните конституционноправни научни изследвания, но чийто отговор може да внесе сериозни изменения в централни за конституционното право институти, каквото е политическото представителство.

Ясно личи стремежът на докторанта да представи един труд, който е в синхрон с най-новите научни изследвания, което за тема като избраната от Александра Николова, е не само желателно, но и задължително. Политическото представителство е пулсът на всяко управление и като такъв трябва постоянно да се държи сметка за всякакви промени, които настъпват в него.

Може убедено да бъде направено заключението, че тезата на автора е защитена.

Трудът съдържа научно-теоретични приноси, свързани със същността на политическото представителство и неговото действие в конституционноправните рамки на политическия контекст. Докторантът посочва следните приноси моменти:

1. Самостоятелно разглеждане на понятието за представителство, извън ролята му в политическия процес на излъчване на представители или отъждествяването му с представителна институция. Основната цел на дисертационния труд е да събере на едно място всички възможни нишки, които се съдържат в понятието за представителство и те да бъдат разгледат с оглед значението им за съвременното конституционно право и централната роля, която понятието играе в модерната политика. Затова представителството е третирано като самостоятелно понятие, а не като квалификация на демокрацията или на институционална конфигурация.

2. Последователно разграничение на понятието за представителство от сходни институти в частното право и общата теория на правото. Отстояване на тезата за на необходимостта от въвеждането му в общата теория на правото като специфично за конституционното право понятие.

3. Синтезиране и обстоен анализ на компонентите на политическото представителство, анализ на съществуващите доктринерни схващания и извеждане на самостоятелно определение за политическо представителство.

4. Обвързване на политическото представителство с еволюцията на конституционализма и въвеждане понятията за антично, средновековно и модерно представителство, което позволява задълбочено изследване на политическото представителство като самостоятелен публичноправен институт и в исторически и социално-политически контекст.

5. Въвеждане на понятието „дигитална“ и „интернет“ партия в българската научна литература.

Посочените приноси са налице, като Александра Николова демонстрира теоретична подготвеност и способност за самостоятелно изследване. Трудът се отличава с елегантен изказ и възприет мултидисциплинарен подход към разкриване на същността на представителството, в който подход освен собствено юридическа гледна точка намират адекватно приложение и гледни точки от културологично, социологическо и лингвистично естество.

Не могат да се посочат никакви съществени слабости на дисертационния труд, като препоръчвам на докторанта той да бъде издаден, тъй като има значима теоретична и интердисциплинарна стойност.

III. Заключение

В заключение, дисертационният труд на тема: „Политическото представителство – класическа концепция и съвременни проблеми“ отговаря на изискванията на чл. 6, ал. 3 от Закона за развитие на академичния състав на Република България, на чл. 27, ал. 2 от Правилника за прилагането на Закона за развитие на академичния състав на Република България и за получаване ба образователна и научна степен „доктор“, и поради изложеното по-горе давам своята **положителна оценка** за дисертационния труд и **предлагам да бъде присъдена образователна и научна степен „доктор“** по научна специалност: 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление: 3,6 Право (Конституционно право) на Александра Василева Николова.

гр. София

проф. д. н. Георги Близнашки

01.12.2021 г.